فصلنامه علمی
پژوهش های انقلاب اسلامی

OPEN ACCESS

تحلیل ژئوپلیتیکی نقش و کارکرد حزب الله لبنان در محور مقاومت

سید هادی زرقانی [۱]، محسن جان پرور [۲]، علی مصطفائی [۳]

۵۷

دوره ۱۵ ، شماره ۲، پیاپی ۷۵
تابستان ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۴-۰۴-۳۱
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۵-۰۳-۱۰
صص: ۶۰-۳۹

شاپا چاپی: ۲۵۷۳-۲۳۲۲

چکیده:

تحولات صورت گرفته در عرصه رقابت‌های ژئوپلیتیک متناسب با تحول بازیگران و مقیاس بازیگران زمینه ساز افزایش بازیگری و نقش آفرینی بازیگران ژئوپلیتیک مقیاس فروملی را فراهم آورده است. از جمله این بازیگران فروملی با مقیاس بازیگری منطقه‌ای و حتی جهانی می‌توان به حزب الله لبنان اشاره کرد که در طی دهه‌های اخیر توانست خود را به عنوان یک بازیگر برجسته و اثر گذار مطرح نماید. با توجه به این بازیگری و نقش آفرینی تحقیق حاضر با روش توصیفی و تحلیلی و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و میدانی تلاش کرده است که بتواند نقش و کارکرد حزب الله را به عنوان یک بازیگر ژئوپلیتیک در رقابت ژئوپلیتیک با رژیم صهیونیستی و در محور مقاومت مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. نتایج حاصل از یافته های تحقیق در دو بخش کتابخانه ای و میدانی نشان‌دهنده آن است که حزب الله لبنان در رقابت با رژیم صهیونیستی جهت تحقق حق مردم لبنان در طی دهه‌های اخیر توانسته است به صورت موفق عمل نماید و سبب تحقق منافع ملت لبنان شود. این مسئله در قالب یافته‌های پرسشنامه ای مبتنی بر آزمون **T-test** و با استفاده از ۱۵ مولفه برگرفته از بخش نظری مورد سنجش و ارزیابی قرار گرفت و نتایج حاصل از آن نشان داد که ۱۴ مولفه از ۱۵ مولفه که نشان دهنده نقش و عملکرد برجسته حزب الله در مواجه با رژیم صهیونیستی است مورد تائید صاحب نظران و متخصصان قرار گرفته. همچنین یافته‌های کتابخانه‌ای نشان‌دهنده جایگاه برتر حزب الله در محور مقاومت بوده است. یافته‌های میدانی نیز نشان دهنده آن است که صاحب نظران و متخصصان ۱۰ مولفه نشان‌دهنده جایگاه حزب الله در محور مقاومت است را مبتنی بر آزمون **T-test** مورد تأیید قرار داده‌اند و تأیید می‌کنند که حزب الله در محور مقاومت، از جایگاه برجسته و مهمی برخوردار است.

واژگان کلیدی:

ژئوپلیتیک، کارکرد، جبهه مقاومت، لبنان، حزب الله

۱: استاد جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران، مشهد.(نویسنده مسئول)
h-zarghani@um.ac.ir
۲: دانشیار جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران، مشهد
۳: دانش آموخته جغرافیای سیاسی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد، ایران، مشهد

مقاله حاضر مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد است.

مقدمه:

در عرصه سیاست و کشورداری، بازیگران متعددی چون پارلمان ها و نهادهای قانون گذاری، نمایندگان، رئیس جمهور، هیات وزیران، گروههای فشار، سازمان های غیردولتی و ...با نقش‌ها و مسئولیت‌های متفاوت حضور دارند که هر کدام به نحوی در شکل‌دهی و اجرای سیاست‌های کشور دخیل هستند(حافظ نیا و همکاران، ۱۳۹۴: ۹۸). احزاب سیاسی یکی از مهمترین بازیگران سیاسی در کشورها محسوب می شوند و چه به عنوان کنشگر و چه به عنوان ساختار، نقش مهمی در فرایند های قانونگذاری، جامعه پذیری سیاسی، جانشین پروری، مشارکت سیاسی، شایسته سالاری و مشروعیت سیاسی دارند(ارتگلی فراهانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۷۷). حزب الله لبنان به عنوان یکی از اصیل ترین حرکت های اجتماعی- فکری دوره معاصر، از آغاز دهه ۱۹۸۰ با تکیه بر موازین اسلامی الهام گرفته از انقلاب اسلامی و برگفته از تعالیم و رهنمودهای بنیان گذار جمهوری اسلامی ایران و اندیشه سیاسی امام موسی صدر پا به عرصه معادلات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی لبنان نهاد(سرخیل، ۱۳۸۷: ۷۵). وی با رسمی کردن نقش شیعیان در سیاست‌های لبنان توانست حزب الله را در سیاست لبنان غوطه ور سازد که این خود کلید موفقیت حزب الله در دستیابی به مشروعیت سیاسی بود(درخشه و بیگی، ۱۳۹۵: ۴۱). با تقویت ساختار و کارکردها، به تدریج حزب الله متناسب با نوع عملکرد خود به صورت نظام‌مند در آمده و توانست با توجه به توان نظامی، تأثیرگذاری سیاسی و شبکه گسترده از حامیان و طرفداران، حوزه نفوذ ژئوپلیتیکی در لبنان و منطقه کسب نماید؛به طوریکه برای اولین بار حزب الله در سال ۲۰۰۶ و در چارچوب جنگ ۳۳ روزه توانست در مقابل سلطه طلبی و تجاوز گری رژیم صهیونیستی ایستادگی کند و شرایط خود را بر عرصه نبرد تحمیل نماید(عطایی و بیات، ۱۳۸۹: ۲۰۰). همچنین، حزب الله به عنوان یک حزب رسمی وارد فضای سیاسی لبنان شد و با توجه به نقش و جایگاه خود، در تعیین سیاست‌های داخلی و خارجی لبنان نقش مهمی ایفا کرد. این حزب با تکیه بر ایدئولوژی اسلامی و آموزه های انقلاب اسلامی ایران، در عرصه‌های مختلف از جمله سیاست، امنیت، اقتصاد و فرهنگ، نیز فعالیت کرده و در طی سه دهه گذشته به اهداف و منافع مهمی دست پیدا کرده است. در بُعد سیاسی،این حزب در طی دو دهه گذشته توانست نفوذ خود را در دولت و مجلس لبنان افزایش دهد و در تصمیم‌گیری‌های مهم کشور نقش مهمی ایفا کند(حمیدی راوری و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۳).

برای مقابله با خوی تجاوز گری و سلطه طلبی رژیم صهیونیستی و حمایت از مردم بی پناه فلسطین،لبنان و... و همچنین مقابله با شرارت های آمریکا، «محور مقاومت» با محوریت جمهوری اسلامی ایران و سردار شهید سلیمانی تاسیس شد. تاسیس این جبهه در حقیقت برای مقابله با ایده جرج دبلیو بوش برای سلطه بر منطقه و ایجاد مفهوم «محور شرارت» بود و در طول ۲ دهه سرنوشت ساز، سپهبد سلیمانی با تاسیس شبکه مقاومت، نه تنها توانست «آنتی تز» هژمون آمریکا در منطقه را بسازد، بلکه خود نظمی را معماری کرد که سرنوشت منطقه را تغییر دهد.بازیگران اصلی«جبهه مقاومت» شامل جمهوری اسلامی ایران، سوریه، حزب الله لبنان،گروههای مقاومت عراقی و حرکت اسلامی حماس فلسطین است. این جبهه با توجه به ایدئولوژی و هدف مشترک خود، به عنوان یک بازیگر ژئوپلیتیک در منطقه، توانست در مقابل تلاش‌های آمریکا و رژیم صهیونیستی برای تحقق طرح‌های خود در منطقه، مقاومت کند و موفق به کسب پیروزی‌های مهمی شود. یکی دیگر از نقش و کارکرهای مهم

حزب الله لبنان، شـکل دهی و فعالیت در جبهه برجسـته ژئوپلیتیک مقاومت در منطقه اسـت.در واقع، حزب الله به عنوان یک بازیگر سیاسی-نظامی در لبنان، با توجه به ساختار قدرت در این کشور، توانست است جایگاه برجسته‌ای در سیاست لبنان پیدا کند و تأثیرگذار باشد

یکی از نقش‌های مهم و منطقه ای حزب الله، شـکل دهی به جبهه برجسـته ژئوپلیتیک مقاومت در منطقه اسـت. این جبهه شامل ایران، سوریه، حزب الله لبنان و حرکت اسلامی حماس فلسطین است. این جبهه با توجه به ایدئولوژی و هدف مشترک خود، به عنوان یک بازیگر ژئوپلیتیک در منطقه، توانسـته اسـت در مقابل تلاش‌های آمریکا و رژیم صـهیونیسـتی برای تحقق طرح‌های خود در منطقه، مقاومت کند و موفق به کسـب پیروزی‌های مهمی شـود(معصـومی، ۱۳۹۳: ۹۷).بدون تردید حزب الله لبنان با توجه به آمادگی و توان نظامی و به ویژه ساختار سازمانی و نیروی آموزش دیده، نقش مهمی در جبهه مقاومت داشـت و در دفع خطرناکترین فتنه عبری-غربی منطقه یعنی حکومت داعش نقش بسـیار مهمی داشـت. این پژوهش تلاش دارد به بررسـی و تحلیل نقش و جایگاه حزب الله لبنان در جبهه مقاومت بپردازد. لازم به ذکر اسـت، رویکردها و دیدگاه‌های متفاوتی نسـبت به عملکرد حزب الله وجود دارد. برخی با نگاه مثبت به آن نگریسـته و برخی دیگر با نگاه منفی و به عنوان یک بازیگر خودمختار و ابزار دسـت سـایر کشـورها به آن می نگرند و برخی دیگر نیز نگرش خنثی نسـبت به آن دارند. در پژوهش حاضـر بناسـت از زاویه دید یکی از اعضـای جبهه مقاومت به بررسـی نقش و کارکرد حزب الله لبنان در رقابت های ژئوپلیتیک با رژیم صهیونیستی و جایگاه آن در محور مقاومت پرداخته شود

۲.پیشینه پژوهش:

مسعود اسداللهی در مقاله خود با عنوان «حزب الله لبنان از رادیکالیسم تا واقع گرایی»، به بررسی تحول سیاسی حزب الله در سـه دهه گذشـته پرداخته اسـت. یافته های پژوهش نشـان می دهد جنبش حزب الله لبنان یکی از مشـهورترین حرکت های اسـلام گرایانه و مبارزه جویانه در جهان اسـلام محسـوب می شـود که اقدامات آن علیه نیروهای اسراییلی و غربی آثار مهمی را در جامعه لبنان و نیز منطقه خاورمیانه برجای گذاشـته اسـت(اسـدالهی، ۱۳۸۲: ۱۰۱)میر علی و معصـومی زارع، در پژوهش خود با عنوان«تحلیلی بر ماهیت تغییر در ادبیات کنشگران سیاسی حزب الله لبنان» به بررسی ماهیت فعالیت این حزب و تبلور آن در ادبیات سـیاسـی آن پرداخته اسـت. روش این پژوهش تحلیل محتوا اسـت و یافته های پژوهش نشـان می دهد ادبیات سـیاسـی حزب الله بیان گر غلبه وجوه دینی و اسـلامی شـیعیانه این جنبش در قالب کلماتی چون: اسـلام، خداوند، مسـتضـعفان، شـهادت،ولی فقیه،امت و ...اسـت و تأکید حزب الله بر مقوله ولایت فقیه،اسـلام،امت و مبارزه با هژمونی نظام سـلطه، همگی بیانگر حفظ رویکرد ایمان گرایانه و غیب محورانه جنبش در هدایت بخشـی به کنش های سـیاسـی اسـت(میرعلی و معصـومی زارع، ۱۳۹۹: ۶۲). سـاسـانیان در پژوهش خود با عنوان«ارزیابی تغییرات الگوی بازدارندگی حزب الله لبنان در برابر رژیم صـهیونیسـتی»، به بررسـی این مسـاله پرداخته اسـت که الگوی بازدارندگی حزب الله از چه مؤلفه هایی تشـکیل شـده اسـت و بحران داخلی سـوریه در سـال های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۶ چه تاثیری بر قدرت حزب الله گذاشـته اسـت؟ یافته های پژوهش نشـان می دهد بحران سـوریه، توان تاکتیکی و عملیاتی حزب الله را افزایش داده و این امر در کنار تقویت توان فنی و تسـلیحاتی، موجب

ارتقای سطح تهدیدهای آن شده است؛ به گونه ای که سه جزء مهم بازدارندگی یعنی توان تهدید،تهدید معتبر و انتقال پیام بازدارنده در چارچوب بازدارندگی این جنبش محقق شده است(ساسانیان، ۱۳۹۷: ۳۷).

جمع بندی پژوهش‌ها قبل نشان می‌دهند حزب‌الله لبنان در سه دهه گذشته از یک جنبش رادیکال به یک بازیگر واقع‌گرا و مؤثر منطقه‌ای تبدیل شده است. اسداللهی به تحول سیاسی حزب اشاره دارد، در حالی که میرعلی و معصومی زارع بر غلبه ادبیات دینی و شیعی با محوریت ولایت فقیه تأکید می‌کنند. ساسانیان نیز افزایش توان نظامی حزب‌الله به‌ویژه پس از بحران سوریه را عامل تقویت بازدارندگی آن می‌داند. در مجموع، در طی سه دهه گذشته حزب‌الله از یک جنبش مقاومت دینی به یک نیروی بازدارنده و استراتژیک در منطقه تبدیل شده است.

۳ . روش تحقیق:

پژوهش حاضر از منظر هدف، یک تحقیق کاربردی و از حیث ماهیت و روش اجرا، توصیفی-تحلیلی است .ماهیت توصیفی-تحلیلی این امکان را فراهم می‌آورد تا ضمن تشریح دقیق ابعاد، ویژگی‌ها و کارکردهای حزب‌الله لبنان، روابط میان متغیرها و دلایل شکل‌گیری جایگاه این جنبش در معادلات منطقه‌ای نیز مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد .کاربردی بودن این پژوهش از آن جهت است که هدف آن صرفاً گسترش مرزهای دانش نظری نیست، بلکه به دنبال آزمون مفاهیم نظری در یک موقعیت واقعی و ملموس ژئوپلیتیکی است تا به درک عمیق‌تری از پدیده مورد مطالعه دست یابد .این تحقیق به طور مشخص برای پاسخگویی به دو پرسش اساسی طراحی شده است: نخست، ارزیابی میزان موفقیت و نقش‌آفرینی حزب‌الله لبنان در رقابت‌های ژئوپلیتیک با رژیم صهیونیستی برای تأمین و احقاق حقوق ملت لبنان ؛ و دوم، تبیین نقش و جایگاه این جنبش در ساختار و عملکرد محور مقاومت. برای پاسخگویی به این پرسش‌ها، از یک رویکرد ترکیبی شامل دو روش کتابخانه‌ای و میدانی بهره گرفته شده است .در بخش کتابخانه‌ای، با مراجعه به اسناد، مقالات و منابع علمی معتبر، مبانی نظری و پیشینه تحقیق تدوین گردید .در بخش میدانی، برای گردآوری داده‌های تجربی، از ابزار پرسشنامه استفاده شد .جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۰۰ نفر از متخصصان و کارشناسان حوزه‌های جغرافیای سیاسی، علوم سیاسی و روابط بین‌الملل بود که به صورت هدفمند شناسایی شدند .از میان این جامعه، نمونه‌ای به حجم ۶۳ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و به شیوه گزینشی-انتخابی، برای پاسخگویی به پرسشنامه انتخاب گردیدند .این روش نمونه‌گیری به پژوهشگر اجازه داد تا افرادی را که دارای بیشترین تخصص و دانش مرتبط با موضوع هستند، برای مشارکت در تحقیق برگزیند .در نهایت، داده‌های کمی حاصل از پرسشنامه‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری **SPSS**و به کارگیری آزمون **T-test** مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفت تا معناداری آماری نقش‌ها و کارکردهای مورد بررسی، از دیدگاه جامعه نخبگان سنجیده شود.

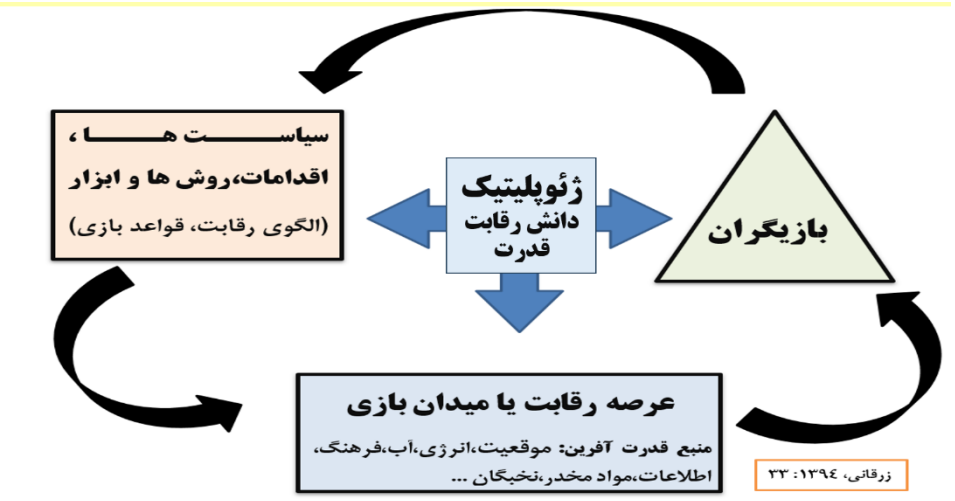
۴.مبانی نظری :

۱-۴- مفهوم ژئوپلیتیک:

ژئوپلیتیک از جمله مفاهیمی است که از سوی صاحب‌نظران مختلف جغرافیایی، علوم سیاسی و روابط بین الملل و غیره مورد استفاده قرار گرفته و از آن تعاریف متعددی نیز صورت گرفته است. دانشنامه روابط بین‌الملل و سیاست جهان،

ژئوپلیتیک را دانش تأثیر عوامل جغرافیایی بر رفتار دولت‌ها می دلند.در واقع، با توجه به موقعیت مکانی، اقلیم، منابع طبیعی، جمعیت و... کشورها، گزینه‌های سیاست خارجی دولت ها شکل می گیرد(**Okur, Mehmet Akif, ۲۰۱٤:٦**). حافظ نیا، ژئوپلیتیک را رفتار گروههای انسانی متشکل نسبت به یکدیگر بر پایه جغرافیا ، قدرت و سیاست می داند.در واقع، ترکیب سه پارامتر جغرافیا ، قدرت و سیاست الگوهای رفتاری گروههای متشکل سیاسی را در سطوح مختلف ملی تا جهانی نسبت به یکدیگر تعیین می کند. این الگوهای رفتاری را در اشکال رفتاری مختلفی چون رقابت. همگرایی و واگرایی. نفوذ. بحران. سلطه. ائتلاف. صلح. همکاری. جنگ. امنیت. ثبات و آرامش. تجارت و مبادله و...مشاهده کرد(حافظ نیا، ۱۳۷۹: ۷۹). اساسا درک ژئوپلیتیک و جغرافیای سیاسی مستلزم درک کنش متقابل جغرافیا و سیاست است. فضا، مکان و قلمرو آب و همچنین عوامل جغرافیایی دیگر از جمله منابع و توپوگرافی، می‌توانند تأثیر بسزایی بر سیاست و قدرت در جهان داشته باشند. این روابط و تعاملات بین فضا و سیاست، در قالب کنش متقابل مناسبات قدرت در ابعاد همزیستی، هماوردی، کشمکش و جنگ با قلمروها، به‌طور کامل تحلیل می‌شوند. عنصر قدرت در جغرافیای سیاسی، به‌معنای توانایی خلق وضعیت مطلوب است که برای عملیاتی شدن آن، دست‌کم دو واحد کنشگرا مانند فرد، گروه، سازمان و کشور، باید وجود داشته باشند. در این راستا، بنیادهای قدرت آفرین مادی و معنوی و مناسبات قدرت میان آن‌ها، عامل تعیین‌کننده‌ای برای سطح توانمندی کنشگران در جغرافیای سیاسی هستند (کاویانی‌راد، ۱۳۹۴: ۵).اگر یکی از تعاریف ژئوپلیتیک را «دانش رقابت قدرت» بدانیم(مجتهد زاده، ۱۴۰۳: ۲۳۱) در تحلیل های ژئوپلیتیکی با سه مولفه شامل: عرصه رقابت(منابع قدرت آفرین)، بازیگران و سیاست ها و الگوهای رقابت سرو کار خواهیم داشت(زرقانی،۱۴۰۱: ۱۴۳).

نمودار ۱: مولفه های اصلی ژئوپلیتیک به عنوان «دانش رقابت قدرت»

۲-۴- وزن ژئوپلیتیک :

وزن ژئوپلیتیک عبارت است از ثقل نیروها و عوامل مثبت و منفی مؤثر در قدرت ملی یک کشور. به عبارتی جمع جبری عوامی قدرت ملی (حافظ نیا، ۱۳۹۶: ۲۵۱). به بیانی دیگر، وزن ژئوپلیتیک عبارت است از قدرت، اعتبار و جایگاهی که برآیند

منابع جغرافیایی قدرت است و بازیگر در مناسبات فرو ملی، ملی، منطقه‌ای و جهانی توانسته است بشناسد، کسب کند، مورد بهره‌برداری قرار دهد و حفظ کند. به هر میزان که منابع جغرافیایی قدرت در اختیار بازیگر بیشتر باشد و از سوی دیگر روند شناخت، کسب، بهره‌برداری و حفظ آن کامل شود، وزن ژئوپلیتیک کشور افزایش پیدا می‌کند (جان‌پرور، ۱۴۰۳: ۸۶). در اندازه گیری وزن ژئوپلیتیکی، کلیه متغیرها و عوامل مثبت و منفی کمیت پذیر مربوط به سرچشمه ها و مولفه‌های نه گلنه قدرت شامل سرزمینی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، نظامی، علمی-تکنولوژیکی، فضائی و فرامرزی لحاظ می‌شوند. گسترش حوزه نفوذ و به عبارتی مرزها و قلمرو ژئوپلیتیکی که خود یک مفهوم فضایی-جغرافیایی است و نیزقدرت اثرگذاری بر فرآیندها و کنش‌های بین المللی و منطقه‌ای، سبب می‌شود امنیت ملی کشور تأمین شده، تهدیدات علیه آن کاهش یابد و از سوئی دیگر، منافع و اهداف ملی کشور تضمین و تأمین گردد. وزن ژئوپلیتیکی، رابطه مستقیمی بامنزلت ژئوپلیتیکی کشور در سیستم جهانی و منطقه‌ای دارد(حافظ نیا، ۱۳۹۶: ۲۵۲).

۳-۴-نقش و کارکرد احزاب سیاسی :

احزاب سیاسی عبارت است از هر گروهی که عضویت در آن آزاد بوده وبه طوربالقوه ای با کل گستره امور مبتلا به جامعه در ارتباط است (نوذری۱۳۸۱:۸۶). این تعریف ساده از حزب بر جنبه کارکردی و سازمان حزب نیز دلالت می کند. یک تعریف جامع از حزب باید ساختار، کارکرد و اهداف کمی آنها را نشان دهد(آقا محمدی و همکاران،۱۴۰۱: ۱۲۵۰). از این نظر حزب سیاسی دارای تشکلی است که دارای ویژگیهای زیر باشد:

- ازنظرساختاری دارای سازمانی مستمر و بادوام باشد که بتواند عمری طولانی تر ازبنیان گذاران داشته و علاوه بر مرکز سیاسی کشور شعباتی نیز در سطح کل کشور داشته باشد؛
- ازنظرکارکردی،درصدد بسیج افراد برای دستیابی به مقام های دولتی باشد؛
- ازنظراهداف دارای برنامه ها وطرح هایی باشد که به نام آنها خواهان بسیج رای دهندگان بوده وقدرت طلبی فرد را نیز توجیه می نماید (ایوبی،۱۳۷۹:۴۵)

احزاب سیاسی با تسهیل فرآیندهای دموکراتیک ، شکل دادن به سیاست های عمومی و اطمینان از پاسخگویی نقش مهمی در دولت ها و کشورها دارند. در ادامه مطلب به اختصار به برخی از کارکردهای کلیدی احزاب سیاسی اشاره می شود:

- نمایندگی و حاکمیت:

یکی از مهمترین کارکردهای احزاب سیاسی در کشورها، نقش آنها در شکل گیری دولت از طریق فرایند انتخابات است.یک حزب سیاسی گروهی از افراد همفکر است که هدف آنها دستیابی به اهداف خود با معرفی نامزدها برای انتخابات برای مناصب سیاسی است. احزاب سیاسی غالبا سیاست هایی را که قصد دارد به قانون تبدیل کنند در مانیفست خود قرار می دهند، که سندی است که تعهدات سیاسی را فهرست می کند. بدین ترتیب حزبی که در پیروز انتخابات می شود و قدرت را به دست می گیرد، تلاش می کند سیاست های اعلامی خود را در کشور اجرا نماید تا رضایت شهروندانی را که به برنامه های آن حزب رای داده اند کسب نماید.

همچنین احزاب سیاسی از طریق مشارکت در قبل، حین و پس از انتخابات، مطرح کردن ارزش های جامعه در قالب سیاست های اجرایی، حمایت از اصل تکثرگرایی، دفاع از تنوع قومی-مذهبی در جامعه به عنوان عاملی مهم در تأمین منافع ملی کشورها ایفای نقش کنند((روشنی و همکاران،۱۴۰۱: ۲۰۶)

- تدوین و اجرای سیاست‌های عمومی:

احزاب سیاسی، با ارائه برنامه‌های سیاسی و شرکت در بحث‌های عمومی، به تدوین سیاست‌های عمومی کمک می‌کنند. وقتی حزبی در قدرت است، مسئول اجرای سیاست‌های خود و پاسخگویی به عملکرد خود در برابر مردم است.

- نظارت بر قدرت:

نظارت بر قدرت ازمبانی عمده فعالیت احزاب است. احزاب سیاسی بسته به نوع نظام سیاسی و نحوه چارچوب بندی نهادهای حقوق اساسی، میزان رشد سیاسی و فرهنگی و اقتصادی جامعه، کیفیت بهره مندی از امکانات و... در تحقق این نظارت قدم می نهند. ابزارهای نظارت پارلمانی شامل سوال، تذکر، استیضاح، رای اعتماد، کمیسیون های ویژه و ...است که هر کدام دارای فرایندی خاص هستند و احزاب سیاسی می توانند در شرایط مختلف و باتوجه به میزان شدت عمل آنها در راستای اهداف خود از آنها بهره گیرند(حبیب نژاد و همکاران،۱۴۰۲: ۴۴). بدین ترتیب احزاب امکان نظارت دقیق بر فرایند جابجایی قدرت را میسر می سازند؛ نهادها و قوای مختلف را برای نظارت بر قراردادهای بین المللی هوشیار می سازند؛ جامعه، دولت و نظام سیاسی مستقر را برای مقابله با فساد و شفاف سازی تشویق کنند(روشنی و همکاران،۱۴۰۱: ۱۹۱)

- تأثیرگذاری بر سیاست خارجی:

احزاب سیاسی، با ارائه دیدگاه‌های خود در مورد مسائل بین‌المللی، بر سیاست خارجی کشور تأثیر می‌گذارند. آن‌ها از طریق ارتباط با احزاب همسو در سایر کشورها، به گسترش روابط بین‌المللی کمک می‌کنند

- توسعه سیاسی:

احزاب از طریق ایجاد مشارکت سیاسی،ایجاد مشروعیت سیاسی،جامعه پذیری سیاسی ومدیریت منازعات ملی در توسعه سیاسی تأثیرگذار هستند. همچنین احزاب با ایجاد توسعه سیاسی زمینه تحقق شایسته سالاری سیاسی را فراهم می سازند. در واقع، احزاب با ایجاد توسعه سیاسی، از طریق ایجاد بستر حاکمیت و اجرای قانون، باعث شایسته سالاری سیاسی می گردند که همین خود نیز به تقویت و توسعه سیاسی کمک می کند. یک نظام سیاسی درحال توسعه برای جذب و حل تعارضات موجود نوپدید در یک جامعه سیاسی می بایست ظرفیت ها و گنجایش های لازمه را توسط سازمان هاو سیستم های نهادمند در درون خویش به وجودآورد به این ترتیب بدیهی است که قوی ترین عامل توسعه ایجاد نظام حزبی است،آن هم نه هر سازمان و حزبی، بلکه تشکیلاتی نهادینه شده در طول زمان وبهره مند از محتوایی اثربخش و کارآمد و این امری است که در یک جامعه و در یک نظام سنتی به سادگی میسر نیست(ارتگلی فراهانی و همکاران،۱۴۰۲: ۲۷۷)

۵- بحث و تحلیل:

۱-۵- روند قدرت یابی و ماهیت شکل‌گیری حزب الله در لبنان

حزب الله لبنان از سال ۱۹۸۲ تا کنون، یعنی در طی سال های تأسیس تا تبدیل آن به عنوان یک بازیگر موثر و چالش گر در برابر اسراییل و سایر بازیگران مراحل مختلفی را در زمینه‌های اجتماعی، سیاسی و نظامی گذرانده است. به صورت خلاصه در مدت ۴۰ سال گذشته از متغیرهای کم تأثیر به وزنه ای جدی در برابر رژیم صهیونیستی و دغدغه ی اصلی این رژیم در عرصه‌ی نظامی مبدل شده است (قاسمی، ۱۳۹۰: ۵۶-۵۵). باید توجه داشت که مهمترین ویژگی‌های لبنان در دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰م که نقش بسزایی در پیچیدگی، طولانی شدن بحران و جنگ‌های داخلی این کشور طی سال های ۱۹۷۵- ۱۹۹۰م داشته است می‌توان به موراد ذیل اشاره کرد:

- موقعیت جغرافیایی لبنان و جایگاه ژئوپلیتیک آن در روند جنگ‌های اعراب و رژیم صهیونیستی؛
- حضور تعداد کثیری از پناهندگان فلسطینی؛
- حملات مکرر نیروهای رژیم صهیونیستی به منظور سرکوب گروه های مبارز فلسطینی و لبنانی؛
- اشغال بخش‌هایی از جنوب لبنان به وسیله رژیم صهیونیستی و یا نیروهای مورد حمایت رژیم صهیونیستی؛ جنگ‌های گروه ها و جناح های سیاسی ذی نفوذ در لبنان؛
- نبود ثبات، امنیت و حاکمیت سیاسی دولت؛
- دخالت بسیاری از کشورهای دارای نفوذ در امور جاری این کشور؛
- در نهایت تبدیل شدن لبنان به صحنه رقابت قدرت های بزرگ منطقه ای (سلطانی نژاد، ۱۳۸۵: ۱۰۷).

باید توجه داشت که حزب الله از سال ۲۰۰۶ دچار تحول برجسته ای شد چرا که از اواخر سال ۲۰۰۶م. لبنان دچار بحران‌های جدیدی شد. می‌توان این بحران جدید را به سه مرحله تقسیم کرد:

۱- شروع بحران جدید را می توان ماه سپتامبر ۲۰۰۶ دانست. در این ماه حزب الله لبنان با برگزاری تحصن و تظاهرات در لبنان انحلال دولت را خواستار شد که با توجه به تقویت و قدرت پایگاه مردمی حزب الله این تظاهرات و تحصن‌ها با حمایت گسترده مردمی رو به رو شد. در نوامبر همین سال پنج وزیر شیعه و یک وزیر مسیحی دولت به دنبال رد درخواست‌های حزب الله توسط فواد سنیوره از کابینه کناره گیری کردند و بحران قدرت سیاسی در لبنان را آشکار کردند.

۲- مرحله دوم بحران با پایان دوران ریاست جمهوری «امیل لحود» در ۲۳نوامبر سال ۲۰۰۷ م. آغاز شد و مهم ترین مسأله پس از این تاریخ مسأله انتخاب ریاست جمهوری جدید توسط مجلس شد. مجلس لبنان حدود ۱۹بار تلاش کرد که انتخابات ریاست جمهوری را برگزار کند که این تلاش‌ها با شکست رو به رو می‌شدند. ضرورت حضور دو سوم از نمایندگان مجلس برای انجام انتخابات و نرسیدن تعداد نمایندگان حاضر به حد نصاب به خاطر شرکت نکردن احزاب و گروه های مخالف، انتخاب ریاست جمهوری را به مدت ۱۸ماه به تعویق انداخت؛

۳- مرحله سوم بحران با شروع درگیری بین حزب االله در هفتم می سال ۲۰۰۸م. با گروه های موافق دولت سنیوره آغاز شد. در این روز حزب االله راه های اصلی بیروت و فرودگاه بین المللی آن را تحت کنترل خود در آورد. اقدامات حزب االله واکنشی به تصمیمات دولت سنیوره در راستای خلع سلاح این حزب بود که منجر به درگیری مسلحانه با نیروهای جبهه موافق دولت شد. تصمیم دولت لبنان برای برکناری فرمانده امنیتی فرودگاه بین المللی بیروت که شخصی شیعی و مرتبط با گروه امل است و همچنین غیر قانونی اعلام کردن شبکه ارتباطی و مخابراتی حزب االله، اقداماتی بود در راستای تغییر فضای سیاسی – امنیتی لبنان و دگرگونی توازن قدرت بین گروه ها، طراحی شد. این دو مصوبه دولت سنیوره با حمایت بازیگران خارجی صورت گرفت و واکنش حزب االله و هوادارانش به آن دور جدیدی از تحولات و بحران سیاسی– امنیتی را به دنبال داشت (عطایی و بیات، ۱۳۸۹: ۲۰۰).

همچنین باید توجه داشت تحولات حزب الله در عرصه افزایش و کسب قدرت به صورت کلی از سال ۱۹۸۵ ناشی از چندین عامل مهم بوده است که حزب الله روز به روز به قدرتش افزوده شود و در صحنه سیاسی و نظامی لبنان نقش بیشتری پیدا کند که مهمترین آنها عبارتند از:

– مقاومت موثر در برابر تهاجم رژیم صهیونیستی در دهه ۱۹۸۰ و شکستن اسطوره شکست ناپذیری ارتش رژیم صهیونیستی ؛

– برتری نسبت به جنبش امل؛

– نگرش مردم به حزب الله؛

– تغییر روش مناسب پس از پیمان طائف (یوسفی، ۱۳۹۹: ۱۰۸–۱۰۷).

در زمینه ماهیت شکل گیری حزب الله مباحث و مولفه های متعددی از سوی صاحب نظران مطرح شده است. برخی از این نظریه ها دیدگاه ها به این صورت هستند:

– وجود رژیم صهیونیستی و مقابله با آن پایه اولیه شکل گیری حزب الله است.

– حزب الله لبنان به دلیل وجود بحران ناشی از اشغالگری به وجود آمده است (شیخ نعیم قاسم، ۱۳۹۳: ۲۹).

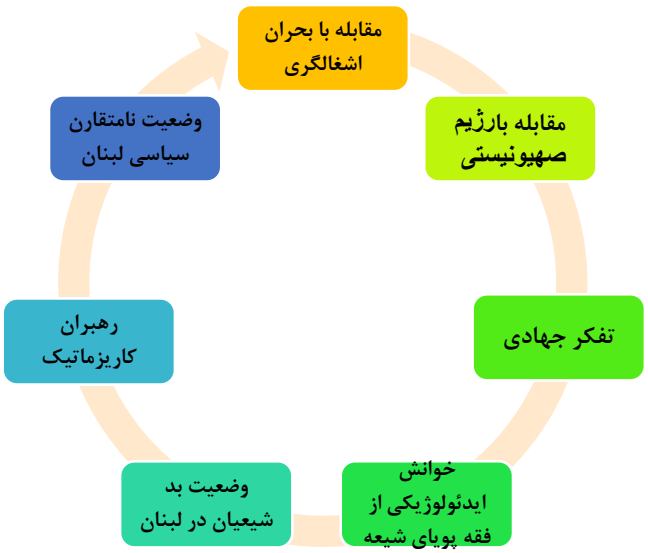
– حزب الله با خوانش ایدئولوژیکی از فقه پویای شیعه، اسلام را به عنوان الگوی کامل برای زندگی بهتر و ایجاد پایه فکری و عملی که تشکیلات مورد نظرش بر اساس آن ایجاد شده، می داند. هم چنین یکی دیگر از سازه های محوری و ایدئولوژیکی آن، اعتقاد به مقاومت در برابر اشغالگری رژیم صهیونیستی است که به عنوان خطر جاری و آینده لبنان باید در اولویت قرار گیرد. حزب الله در این راستا بر این باور است که برای مقابله با این خطر، ایجاد ساختاری جهادی و مبارزاتی و بکارگیری همه امکانات برای انجام این مأموریت لازم است. اعتقاد به ولایت فقیه به عنوان جانشین پیامبر و امامان یکی دیگر از محورهای اصلی ایدئولوژی مورد نظر حزب الله می باشد (قاسمی، ۱۳۸۷: ۲۶). که در قالب مکانیزم تکلیف گرایی دینی به اطاعت از اوامر ولی فقیه می پردازد.

– وضعیت شیعیان جنوب لبنان در شکل گیری حزب الله اهمیت بالایی داشته است. باید توجه داشت شیعیان به عنوان یکی از بزرگترین فرقه های دینی لبنان، در مقایسه با سایر گروه ها از نظر سیاسی و اقتصادی در محرومیت مضاعفی به سر

می بردند. علاوه بر این آنها بار نبرد میان فلسطینی ها و رژیم صهیونیستی در جنوب لبنان که باعث روانه شدن سیل مهاجران به محله های فقیرنشین اطراف بیروت شد را نیز به دوش کشده اند. شیعیان با مشاهده بی‌تحرکی دولت لبنان در تأمین امنیت در جنوب و رسیدگی به مشکلات اقتصادی شان، خود را بدون حامی احساس کردند. به همین دلیل، رهبر جدیدی را جستجو کردند که پیام رهایی آنان را نوید دهد. در این راستا، آن هم در شرایط بحرانی لبنان در اوایل دهه ۱۹۷۰، رهبری کاریزماتیک و ایرانی الاصل به نام امام موسی صدر ظهور کرد که در بسیج توده ها پیرامون جنبش محرومان و شاخه نظامی آن یعنی حرکت امل نقش موثری داشت و روند شکل گیری حزب الله را فراهم آورد (فرزانه پور و زنگنه، ۱۳۹۳: ۲۲۲-۲۲۱).

– وضعیت سیاسی نامتقارن لبنان پایه شکل‌گیری حزب الله لبنان: باید توجه داشت، مانیفیست سیاسی حزب الله با عنوان «نامه سرگشاده به مستضعفان لبنان و جهان» در ۱۹۸۵ منتشر شده در بر گیرنده برداشت های آغازین این جنبش از سیستم سیاسی لبنان می باشد. این سند می گوید «نظام سیاسی موجود و امتیازهای فرقه ای آن ریشه مشکلات لبنان است و باید از اساس تغییر کند». حزب الله همچنین در این نامه اذعان داشت که تعهد خود را نسبت به رهبری یگانه، حکیمانه و عادلانه ولی فقیه جامع الشرایط که در حال حاضر در شخص امام خمینی تجسم یافته است، اعلام می داریم (درخشه و محمدی، ۱۳۹۱: ۲۳۹).

– تفکر جهادی از دیگر مبادی ایدئولوژیکی حزب الله است که آن را می توان در نامه سرگشاده مذکور این جنبش مشاهده نمود. در بخشی از این نامه آمده است که «ما با صراحت و روشنی اعلام می کنیم امتی هستیم که جز از خداوند از کسی نمی ترسیم و ظلم و تجاوز و ذلت نمی پذیریم. این جنبش شیعی از نظر ایدئولوژیکی در ابتدا، متأثر از انقلاب اسلامی ایران به دنبال تأسیس حکومت اسلامی در لبنان بود اما به تدریج، رهبران آن دریافتند که با توجه ترکیب ناهمگون جمعیت در لبنان، این امر در شرایط فعلی امکان پذیر نمی باشد. لذا آنان بر این اساس به ضرورت تحول و سازگاری ایدئولوژیکی در جامعه ناهمگن لبنان پی برند (حمیدی و زنگنه، ۱۳۹۶: ۱۰۴-۱۰۳). با توجه به موراد مطرح شده از سوی صاحب نظران مختلف و منابع متعدد در مجموع می توان ماهیت پایه‌ای شکل‌گیری حزب الله در لبنان را به صورت مولفه‌های ۷ گانه در قالب شکل ۲ در نظر گرفت:

۲-۵- یافته های میدانی:

- **۱-۲-۵-اطلاعات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان:**

- بررسی مشخصات جمعیت‌شناختی افراد مشارکت‌کننده در پژوهش نشان می‌دهد که از مجموع ۶۳ نفری که به پرسشنامه پاسخ داده‌اند، ۶۴ درصد مرد و ۳۶ درصد زن بوده‌اند. از حیث سطح تحصیلات، توزیع پاسخ‌دهندگان به این صورت بوده است: ۳۶ درصد دارای مدرک دکتری، ۴۵ درصد دانشجوی دکتری، ۱۶ درصد دارای مدرک کارشناسی ارشد، و ۳ درصد نیز دارای مدرک کارشناسی بوده‌اند. در خصوص توزیع سنی، داده‌ها حاکی از آن است که ۳۵ درصد از پاسخ‌دهندگان زیر ۳۰ سال، ۳۷ درصد در بازه سنی ۳۰ تا ۴۰ سال، ۲۷ درصد در بازه ۴۰ تا ۶۰ سال، و تنها ۱ درصد بالای ۶۰ سال سن داشته‌اند. از نظر رشته تحصیلی، بیشترین سهم مربوط به رشته جغرافیای سیاسی و ژئوپلیتیک با ۶۵ درصد بوده است. سایر رشته‌ها به ترتیب شامل علوم جغرافیایی (۱۳ درصد)، مجموعه مدیریت (۵ درصد)، علوم سیاسی (۵ درصد)، روابط بین‌الملل (۵ درصد)، علوم اجتماعی (۱ درصد)، و سایر رشته‌ها (۶ درصد) بوده‌اند.

- **۲-۲-۵- روایی و پایایی :**

- روایی و اعتبار پرسشنامه یا پژوهش به میزان دقت آن اشاره دارد. هر چه میزان روایی آزمون یا پژوهش بالاتر باشد، نتیجهٔ آن تطابق به واقعیت نزدیک‌تر خواهد بود. این روایی از طریق تأیید اساتید راهنما و مشاور و سایر نخبگان مورد تأیید قرار گرفته است. در بخش دوم پایایی پرسشنامه حاضر نیز از طریق آزمون کرونباخ ارزیابی شده است. نتایج حاصل از آزمون کرونباخ نشان می دهد آلفای کرونباخ در این پرسشنامه بالا تر از ۰.۷ یعنی ۰.۹۷۷ و نزدیک به یک است، در نتیجه پرسشنامه حاضر از پایایی بالایی برخوردار می باشد.

- **۳-۲-۵-یافته های استنباطی:**

- فرآیند دستیابی به یافته‌های میدانی در این پژوهش، در دو مرحله اصلی صورت گرفته است: مرحله نخست گردآوری داده‌ها از طریق ابزار پرسشنامه، و مرحله دوم تحلیل و تفسیر داده‌های به‌دست‌آمده با بهره‌گیری از آزمون‌های آماری مناسب. تحلیل این داده‌ها با هدف تبیین نقش و کارکرد حزب‌الله لبنان در مواجهه با رژیم صهیونیستی و نیز ارزیابی جایگاه آن در چارچوب محور مقاومت انجام شده است. در راستای سنجش این نقش و جایگاه، همان‌گونه که در بخش پیشین نیز اشاره گردید، پرسشنامه‌ای بر اساس طیف لیکرت طراحی شده که مشتمل بر ۲۵ شاخص بوده و در قالب دو محور اصلی تنظیم شده است:

- محور اول :بررسی نقش و کارکرد حزب‌الله لبنان در رقابت‌های ژئوپلیتیکی با رژیم صهیونیستی، که شامل ۱۵ شاخص می‌باشد.
- محور دوم :تحلیل نقش و عملکرد حزب‌الله لبنان در ساختار محور مقاومت، مشتمل بر ۱۰ شاخص.

- یافته‌های حاصل از تحلیل استنباطی داده‌های پرسشنامه‌ای، نتایج معناداری را در ارتباط با ابعاد مورد بررسی ارائه داده‌اند که در ادامه به تفصیل گزارش خواهند شد.
- **۱-۳-۲-۵- آزمون T-test**
- در تحقیق حاضر برای اینکه بتوان نقش و جایگاه حزب الله لبنان در تقابل با رژیم صهیونیستی و در محور مقاومت مورد سنجش قرار داد ۲۵ مولفه در نظر گرفته شده است که در قالب دو محور تقابل با رژیم صهیونیستی شامل ۱۵ مولفه و جایگاه در محور مقاومت در قالب ۱۰ مولفه در نظر گرفته شده است. برای ارزیابی داده های حاصل از پرسشنامه از آزمون **T-test** استفاده شده است. چرا که از این طریق می توان معنی دار بودن رابطه بین این مولفه ها و تقابل با رژیم صهیونیستی و جایگاه در محور مقاومت را ارزیابی قرار داد. نتایج حاصل از این آزمون در قالب دو محور متناسب با سوالات پژوهش به صورت ذیل آورده شده است:

- **تحلیل یافته‌های آزمون *T-test:* سنجش نقش ژئوپلیتیک حزب‌الله در برابر رژیم صهیونیستی:**
- در این پژوهش، برای ارزیابی دقیق و علمی نقش و کارکرد حزب‌الله لبنان در رقابت‌های ژئوپلیتیک با رژیم صهیونیستی، از آزمون ***T-test*** تک‌نمونه‌ای استفاده شده است .این محور از پژوهش شامل ۱۵ مؤلفه تخصصی بود که از طریق یک پرسشنامه با طیف لیکرت توسط ۶۳ نفر از کارشناسان و متخصصان حوزه‌های مرتبط ارزیابی گردید .هدف از این آزمون، سنجش معناداری آماری دیدگاه متخصصان درباره هر یک از این مؤلفه‌ها بود.

جدول ۲: نتایج آزمون T-test برای محور اول

One-Sample Statistics				
	N	Mean	d. Deviatio	. Error Me
ایجاد و تقویت بازدارندگی در برابر تجاوز گری های رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۵۳۴۵	۱.۱۴۲۷۲	.۱۵۰۰۵
افزایش نقش و کارکرد تهاجمی و نظامی لبنان در مواجه با رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۲۹۳۱	۱.۱۳۹۵۴	.۱۴۹۶۳
کاهش ضریب امنیت نظامی رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۲۰۶۹	۱.۱۲۰۱۳	.۱۴۷۰۸
کاهش توان حمله نظامی رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۱۷۲۴	۱.۲۱۵۹۵	.۱۵۹۶۶
درهم شکستن هیمنه و ابهت نظامی رژیم صهیونیستی در نزد مردم لبنان	۶۳	۳.۲۷۵۹	۱.۲۹۴۹۷	.۱۷۰۰۴
درهم شکستن هیمنه و ابهت نظامی رژیم صهیونیستی در بین ملت های عرب	۶۳	۳.۱۰۳۴	۱.۲۷۹۹۳	.۱۶۸۰۶
احقاق حق ملت لبنان در اختلافات مرزی (منابع گازی دریای مدیترانه و...)	۶۳	۳.۰۶۹۰	۱.۰۷۳۸۰	.۱۴۱۰۰
ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در مدیران دولتی و سیاسی لبنان در تقابل های سیاسی-نظامی با رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۱۰۳۴	۱.۱۳۴۶۲	.۱۴۸۹۸

ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در بین ملت لبنان در مقابل رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۳۷۹۳	۱.۲۶۸۰۶	.۱۶۶۵۰
کاهش همبستگی و اتحاد داخلی در ارکان رژیم صهیونیستی	۶۳	۲.۶۸۹۷	۱.۱۸۷۷۶	.۱۵۵۹۶
افزایش ضریب بی اعتمادی شهروندان و ارتش به مسئولان سیاسی رژیم صهیونیستی	۶۳	۲.۹۴۸۳	۱.۲۲۰۰۴	.۱۶۰۲۰
ایجاد بحران های سیاسی در دولت و مجلس رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۰۸۶۲	۱.۲۱۸۰۶	.۱۵۹۹۴
افزایش وحدت و انسجام ملی لبنان (همسویی ملی) در مواجه با تهدیدات رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۲۲۴۱	۱.۱۵۵۳۶	.۱۵۱۷۱
ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در بین ملت های منطقه در مقابل رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۰۸۶۲	۱.۳۱۵۰۲	.۱۷۲۶۷
ارتقاء وزن ژئوپلیتیکی لبنان در مقابل رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۲۷۵۹	۱.۲۲۵۳۶	.۱۶۰۹۰

One-Sample Test

	Test Value = ۲,۵					
	t	df	Sig. (۲-tailed)	Mean Difference	۹۵٪ Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
ایجاد و تقویت بازدارندگی در برابر تجاوز گری های رژیم صهیونیستی	۶.۸۹۴	۶۳	.۰۰۰	۱.۰۳۴۴۸	.۷۳۴۰	۱.۳۳۴۹
افزایش نقش و کارکرد تهاجمی و نظامی لبنان در مواجه با رژیم صهیونیستی	۵.۳۰۰	۶۳	.۰۰۰	.۷۹۳۱۰	.۴۹۳۵	۱.۰۹۲۷
کاهش ضریب امنیت نظامی رژیم صهیونیستی	۴.۸۰۶	۶۳	.۰۰۰	.۷۰۶۹۰	.۴۱۲۴	۱.۰۰۱۴
کاهش توان حمله نظامی رژیم صهیونیستی	۴.۲۱۱	۶۳	.۰۰۰	.۶۷۲۴۱	.۳۵۲۷	.۹۹۲۱
درهم شکستن هیمنه و ابهت نظامی رژیم صهیونیستی در نزد مردم لبنان	۴.۵۶۳	۶۳	.۰۰۰	.۷۷۵۸۶	.۴۳۵۴	۱.۱۱۶۴
درهم شکستن هیمنه و ابهت نظامی رژیم صهیونیستی در بین ملت های عرب	۳.۵۹۱	۶۳	.۰۰۱	.۶۰۳۴۵	.۲۶۶۹	.۹۴۰۰
احقاق حق ملت لبنان در اختلافات مرزی (منابع گازی دریای مدیترانه و...)	۴.۰۳۵	۶۳	.۰۰۰	.۵۶۸۹۷	.۲۸۶۶	.۸۵۱۳

ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در مدیران دولتی و سیاسی لبنان درتقابل های سیاسی–نظامی با رژیم صهیونیستی	۴.۰۵۰	۶۳	.۰۰۰	۶۰۳۴۵.	.۳۰۵۱	.۹۰۱۸
ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در بین ملت لبنان در مقابل رژیم صهیونیستی	۵.۲۸۱	۶۳	.۰۰۰	۸۷۹۳۱.	.۵۴۵۹	۱.۲۱۲۷
کاهش همبستگی و اتحاد داخلی در ارکان رژیم صهیونیستی	۱.۲۱۶	۶۳	.۲۲۹	.۱۸۹۶۶	–.۱۲۲۶	.۵۰۲۰
افزایش ضریب بی اعتمادی شهروندان و ارتش به مسئولان سیاسی رژیم صهیونیستی	۲.۷۹۸	۶۳	.۰۰۷	.۴۴۸۲۸	.۱۲۷۵	.۷۶۹۱
ایجاد بحران های سیاسی در دولت و مجلس رژیم صهیونیستی	۳.۶۶۵	۶۳	.۰۰۱	.۵۸۶۲۱	.۲۶۵۹	.۹۰۶۵
افزایش وحدت و انسجام ملی لبنان (همسویی ملی) در مواجه با تهدیدات رژیم صهیونیستی	۴.۷۷۳	۶۳	.۰۰۰	.۷۲۴۱۴	.۴۲۰۴	۱.۰۲۷۹
ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در بین ملت های منطقه در مقابل رژیم صهیونیستی	۳.۳۹۵	۶۳	.۰۰۱	.۵۸۶۲۱	.۲۴۰۴	.۹۳۲۰
ارتقاء وزن ژئوپلیتیکی لبنان در مقابل رژیم صهیونیستی	۴.۸۲۲	۶۳	.۰۰۰	.۷۷۵۸۶	.۴۵۳۷	۱.۰۹۸۱

- تحلیل نتایج به‌دست‌آمده از آزمون، همان‌طور که در جدول ۲ منعکس شده است، تصویری واضح از دیدگاه جامعه آماری ارائه می‌دهد .ارزیابی کلی نشـــان می‌دهد که از میان ۱۵ مؤلفه در نظر گرفته شـــده، ۱۴ مؤلفه به لحاظ آماری معنادار بوده و مورد تأیید قاطع کارشناسان قرار گرفته‌اند .این تأیید بر اساس سطح معناداری ***(Sig. 2-tailed)*** است که برای این ۱۴ شـاخص، مقداری کمتر از ۰.۰۵ را نشـان می‌دهد .این نتیجه بیانگر آن اسـت که متخصـصـان، نقش حزب‌الله را در ابعاد مختلف نظامی، سـیاسـی و روانی در تقابل با رژیم صـهیونیسـتی ، بسـیار برجسـته و تأثیرگذار می‌دانند. برای مثال، مؤلفه‌هایی که بـه توانمندی‌هـای نظـامی و بـازدارنـدگی می‌پردازنـد، مـانند «ایجـاد و تقویـت بازدارندگی در برابر تجاوزگری‌های رژیم صـهیونیسـتی» و «افزایش نقش و کارکرد تهاجمی و نظامی لبنان»، با سـطح معناداری ۰.۰۰۰، بالاترین سطح از تأیید را به خود اختصاص داده‌اند .این امر نشان می‌دهد که از دیدگاه کارشناسان، یکی از اصـلی‌ترین دسـتاوردهای حزب‌الله، تغییر موازنه قدرت نظامی و ایجاد یک سـپر دفاعی مؤثر برای لبنان بوده اسـت .به همین ترتیب، شـاخص‌هایی نظیر «درهم شـکسـتن هیبت و ابهت نظامی رژیم صـهیونیسـتی» و «ایجاد و

تقویت روحیه مقاومت در بین ملت لبنان» نیز با تأیید قاطع مواجه شـــده‌اند که بیانگر موفقیت حزب‌الله در جنگ روانی و تقویت انسجام داخلی در برابر تهدیدات است.در مقابل، تنها یک مؤلفه با عنوان «کاهش همبستگی و اتحاد داخلی در ارکان رژیم صهیونیستی» از نظر آماری مورد تأیید قرار نگرفت .سطح معناداری برای این شاخص برابر با ۰.۲۲۹ اسـت که چون از آسـتانه ۰.۰۵ بزرگ‌تر می‌باشـد، نشـان می‌دهد که دیدگاه متخصـصـان در این زمینه به یک اجماع معنادار نرسـیده اسـت .به عبارت دیگر، هرچند ممکن اسـت حزب‌الله بر فضـای داخلی رژیم صـهیونیسـتی تأثیراتی داشـــته باشـــد، اما از دیدگاه جامعه آماری این پژوهش، این تأثیر به اندازه‌ای نبوده اســـت که بتوان آن را به عنوان یک کارکرد برجســـته و قطعی تأیید کرد. در نهایت، تحلیل جامع نتایج این آزمون، این فرضـیه را به شـدت تقویت می‌کند که حزب‌الله لبنان موفق شـده اسـت در اکثر ابعاد رقابت ژئوپلیتیک با رژیم صـهیونیسـتی، نقشـی فعال، موفق و تعیین‌کننده ایفا نماید و این نقش‌آفرینی از سوی جامعه نخبگان و متخصصان به رسمیت شناخته می‌شود.

- **تحلیل یافته‌های آزمون *T-test:* ارزیابی جایگاه حزب‌الله در محور مقاومت**
- در محور دوم این پژوهش، نقش و جایگاه حزب‌الله لبنان در سـاختار محور مقاومت از طریق ۱۰ مؤلفه تخصـصـی مورد سـنجش و ارزیابی قرار گرفته اسـت .داده‌های این بخش نیز با اسـتفاده از نظرات ۶۳ نفر از متخصـصـان و از طریق آزمون ***T-test*** تک‌نمونه‌ای تحلیل شده‌اند تا معناداری آماری هر یک از این شاخص‌ها مشخص گردد.

جدول ۳: نتایج آزمون T-test برای محور دوم

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
نقش و کارکرد حزب الله در پیوند بازیگران محور مقاومت (ایران، عراق، فلسطین، سوریه و...)	۶۳	۳.۵۳۴۵	۱.۲۱۷۰۶	.۱۵۹۸۱
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش نفوذ اج.ا یران در منطقه و تقویت محور مقاومت	۶۳	۳.۸۹۶۶	۱.۱۸۰۰۹	.۱۵۴۹۵
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش توان بازیگری سوریه در محور مقاومت	۶۳	۳.۲۵۸۶	۱.۰۸۵۱۵	.۱۴۲۴۹
جایگاه حزب الله در افزایش توان بازیگری گروه های فلسطینی (حماس محور مقاومت	۶۳	۳.۳۹۶۶	۱.۲۱۳۰۸	.۱۵۹۲۹
نقش و جایگاه حزب الله در تقویت قدرت نظامی (آموزش، تسلیحات و..) گروه های فلسطینی در مقابل برژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۳۷۹۳	۱.۲۲۵۸۶	.۱۶۰۹۶
نقش و جایگاه حزب الله به عنوان خط مقدم جبهه مقاومت	۶۳	۳.۷۰۶۹	۱.۱۲۴۰۴	.۱۴۷۵۹

در تقابل با رژیم صهیونیستی				
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش قدرت بازدارندگی محور مقاومت در مقابل با رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۵۸۶۲	۱.۰۹۲۷۹	.۱۴۳۴۹
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش ضریب امنیت محور مقاومت	۶۳	۳.۶۲۰۷	۱.۱۹۶۸۹	.۱۵۷۱۶
نقش و جایگاه حزب الله در ایجاد و تقویت خودباوری در نیروهای محور مقاومت	۶۳	۳.۶۰۳۴	۱.۱۰۷۲۳	.۱۴۵۳۹
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش وزن ژئوپلیتیک محور مقاومت در تقابل با رژیم صهیونیستی	۶۳	۳.۵۰۰۰	۱.۲۱۷۵۶	.۱۵۹۸۷

One-Sample Test

	Test Value = ۲,۵					
	t	df	Sig. (۲-tailed)	Mean Difference	۹۵٪ Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
نقش و کارکرد حزب الله در پیوند بازیگران محور مقاومت (ایران، عراق، فلسطین، سوریه و...)	۶.۴۷۳	۶۳	.۰۰۰	۱.۰۳۴۴۸	.۷۱۴۵	۱.۳۵۴۵
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش نفوذ ج.ا یران در منطقه و تقویت محور مقاومت	۹.۰۱۳	۶۳	.۰۰۰	۱.۳۹۶۵۵	۱.۰۸۶۳	۱.۷۰۶۸
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش توان بازیگری سوریه در محور مقاومت	۵.۳۲۴	۶۳	.۰۰۰	.۷۵۸۶۲	.۴۷۳۳	۱.۰۴۳۹
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش توان بازیگری گروههای فلسطینی (حماس و...) در محور مقاومت	۵.۶۲۹	۶۳	.۰۰۰	.۸۹۶۵۵	.۵۷۷۶	۱.۲۱۵۵
نقش و جایگاه حزب الله در تقویت قدرت نظامی (آموزش، تسلیحات و..) گروه های فلسطینی در مقابل برژیم صهیونیستی	۵.۴۶۳	۶۳	.۰۰۰	.۸۷۹۳۱	.۵۵۷۰	۱.۲۰۱۶
نقش و جایگاه حزب الله به عنوان خط مقدم جبهه مقاومت در تقابل با رژیم صهیونیستی	۸.۱۷۷	۶۳	.۰۰۰	۱.۲۰۶۹۰	.۹۱۱۳	۱.۵۰۲۴
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش قدرت	۷.۵۷۰	۶۳	.۰۰۰	۱.۰۸۶۲۱	.۷۹۸۹	۱.۳۷۳۵

بازدارندگی محور مقاومت در مقابل با رژیم صهیونیستی						
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش ضریب امنیت محور مقاومت	۷.۱۳۱	۶۳	.۰۰۰	۱.۱۲۰۶۹	.۸۰۶۰	۱.۴۳۵۴
نقش و جایگاه حزب الله در ایجاد و تقویت خودباوری در نیروهای محور مقاومت	۷.۵۹۰	۶۳	.۰۰۰	۱.۱۰۳۴۵	.۸۱۲۳	۱.۳۹۴۶
نقش و جایگاه حزب الله در افزایش وزن ژئوپلیتیک محور مقاومت در تقابل با رژیم صهیونیستی	۶.۲۵۵	۶۳	.۰۰۰	۱.۰۰۰۰۰	.۶۷۹۹	۱.۳۲۰۱

همچنانکه در جدول ۲ نشان داده شده است ، بررسی نتایج آماری ارائه شده یک یافته کلیدی و قاطع را آشکار می‌سازد: هر ۱۰ مؤلفه‌ای که برای تبیین جایگاه حزب‌الله در محور مقاومت در نظر گرفته شده بود، به طور کامل و با بالاترین سطح اطمینان آماری مورد تأیید جامعه نخبگان قرار گرفته است .سطح معناداری **(Sig. ۲-tailed)** برای تمامی این ۱۰ شاخص برابر با ۰.۰۰۰ است که مقداری بسیار کمتر از آستانه خطای ۰.۰۵ می‌باشد. این اجماع کامل و قدرتمند، نشان‌دهنده آن است که از دیدگاه کارشناسان، حزب‌الله نه تنها یک عضو عادی، بلکه یک رکن اساسی و محوری در جبهه مقاومت محسوب می‌شود. با نگاهی دقیق‌تر به مؤلفه‌ها، می‌توان نقش چندوجهی حزب‌الله را مشاهده کرد. برای مثال، شاخص «نقش و جایگاه حزب‌الله در افزایش نفوذ ج.ا .ایران در منطقه و تقویت محور مقاومت» با کسب بالاترین میانگین **(** ۳.۸۹۶۶ **(**، نشان می‌دهد که متخصصان، حزب‌الله را یک بازوی راهبردی کلیدی برای تقویت عمق استراتژیک محور مقاومت می‌دانند .علاوه بر این، تأیید قاطع مؤلفه‌هایی مانند «نقش و کارکرد حزب‌الله در پیوند بازیگران محور مقاومت» و «تقویت قدرت نظامی گروه‌های فلسطینی **»**، بیانگر کارکرد این جنبش به عنوان یک حلقه وصل و یک توانمندساز برای سایر اعضای جبهه است. از سوی دیگر، جایگاه حزب‌الله به عنوان «خط مقدم جبهه مقاومت در تقابل با رژیم صهیونیستی» با میانگین بالای ۳.۷۰۶۹ مورد تأیید قرار گرفته که نقش آن را به عنوان نوک پیکان نظامی این محور تثبیت می‌کند. فراتر از ابعاد نظامی و سیاسی، نقش این جنبش در ابعاد روانی و راهبردی نیز برجسته است؛ تأیید شاخص‌هایی چون «ایجاد و تقویت خودباوری در نیروهای محور مقاومت» و «افزایش وزن ژئوپلیتیک محور مقاومت **»**نشان می‌دهد که حزب‌الله در ارتقای روحیه، انسجام و اعتبار کل این جبهه در عرصه بین‌المللی نیز تأثیرگذار بوده است. در نهایت، این اجماع نظر قاطع در میان متخصصان، هیچ تردیدی باقی نمی‌گذارد که حزب‌الله لبنان از جایگاهی حیاتی، برجسته و غیرقابل انکار در ساختار، عملکرد و راهبردهای محور مقاومت برخوردار است.

به عنوان جمع بندی این بحش و متناسب با یافته‌های تحقیق و خروجی تحلیل های آماری می توان برجسته‌ترین نقش و جایگاه برای حزب الله لبنان در مواجه بارژیم صهیونیستی و در محور مقاومت را در قالب شکل ۷ در نظر گرفت:

شکل ۷: نقش و جایگاه حزب الله در رقابت با رژیم صهیونیستی و محور مقاومت

نقش و کارکرد حزب الله در مواجه با رژیم صهیونیستی جهت تحقق منافع ملت فلسطین

- ایجاد و تقویت بازدارندگی در برابر تجاوز گری های رژیم صهیونیستی
- افزایش نقش و کارکرد تهاجمی و نظامی لبنان در مواجه با رژیم صهیونیستی
- کاهش ضریب امنیت نظامی رژیم صهیونیستی
- کاهش توان حمله نظامی رژیم صهیونیستی
- درهم شکستن هیمنه و ابهت نظامی رژیم صهیونیستی در نزد مردم لبنان
- درهم شکستن هیمنه و ابهت نظامی رژیم صهیونیستی در بین ملت های عرب
- احقاق حق ملت لبنان در اختلافات مرزی (منابع گازی دریای مدیترانه و...)
- ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در مدیران دولتی و سیاسی لبنان در تقابل های سیاسی-نظامی با رژیم صهیونیستی
- ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در بین ملت لبنان در مقابل رژیم صهیونیستی
- افزایش ضریب بی اعتمادی شهروندان و ارتش به مسئولان سیاسی رژیم صهیونیستی
- ایجاد بحران های سیاسی در دولت و مجلس رژیم صهیونیستی
- افزایش وحدت و انسجام ملی لبنان (همسویی ملی) در مواجه با تهدیدات رژیم صهیونیستی
- ایجاد و تقویت روحیه مقاومت در بین ملتهای منطقه در مقابل رژیم صهیونیستی
- ارتقاء وزن ژئوپلیتیکی لبنان در مقابل رژیم صهیونیستی

نقش و جایگاه حزب الله در محور مقاومت

- نقش و کارکرد حزب الله در پیوند بازیگران محور مقاومت (ایران، عراق، فلسطین، سوریه و...)
- نقش و جایگاه حزب الله در افزایش نفوذ اج.ا یران در منطقه و تقویت محور مقاومت
- نقش و جایگاه حزب الله در افزایش توان بازیگری سوریه در محور مقاومت
- نقش و جایگاه حزب الله در افزایش توان بازیگری گروههای فلسطینی (حماس و...)در محور مقاومت
- نقش و جایگاه حزب الله در تقویت قدرت نظامی(آموزش، تسلیحات و..) گروه های فلسطینی در مقابل برژیم صهیونیستی
- نقش و جایگاه حزب الله به عنوان خط مقدم جبهه مقاومت در تقابل با رژیم صهیونیستی
- نقش و جایگاه حزب الله در افزایش قدرت بازدارندگی محور مقاومت در مقابل با رژیم صهیونیستی
- نقش و جایگاه حزب الله در افزایش ضریب امنیت محور مقاومت
- نقش و جایگاه حزب الله در ایجاد و تقویت خودباوری در نیروهای محور مقاومت
- نقش و جایگاه حزب الله در افزایش وزن ژئوپلیتیک محور مقاومت در تقابل با رژیم صهیونیستی

شکل بالا که محتوای آن مستقیماً از خروجی داده‌های نرم‌افزار **SPSS** و نتایج جداول ۲ و ۳ استخراج شده است، به منظور ارائه یک نمای کلی و منسجم از کارکردهای دوگانه حزب‌الله طراحی شده است .تحلیل این شکل نشان می‌دهد که پژوهشگران تلاش کرده‌اند تا نتایج کمی و آماری را در یک قالب مفهومی و قابل فهم خلاصه کنند .ساختار این شکل به دو بخش اصلی تقسیم می‌شود که متناظر با دو محور اصلی پژوهش است: نخست، نقش و کارکرد حزب‌الله در مواجهه و رقابت ژئوپلیتیک با

رژیم صهیونیستی و دوم، جایگاه و عملکرد آن در چارچوب کلان محور مقاومت .در بخش اول، این شکل به صورت بصری مؤلفه‌های کلیدی تأیید شده در جدول ۲ را به تصویر می‌کشد؛ کارکردهایی نظیر ایجاد بازدارندگی نظامی، درهم شکستن هیبت ارتش رژیم صهیونیستی ، احقاق حقوق لبنان در منازعات مرزی و ارتقاء وزن ژئوپلیتیکی این کشور. در بخش دوم، شکل ۷ به طور مشابه، نتایج جدول ۳ را خلاصه می‌کند و بر نقش محوری حزب‌الله در افزایش انسجام و توانمندی کل جبهه مقاومت تأکید دارد .این نقش‌ها شامل پیوند دادن میان بازیگران مختلف محور، تقویت توان نظامی متحدین، ایفای نقش به عنوان خط مقدم جبهه و افزایش ضریب امنیت و خودباوری در میان نیروهای مقاومت است .بنابراین، این شکل صرفاً یک تصویر تزئینی نیست، بلکه یک ابزار تحلیلی است که نتایج پیچیده آماری را به یک مدل مفهومی از نقش‌آفرینی موفق حزب‌الله در دو سطح ملی-تقابلی و منطقه‌ای-ائتلافی تبدیل می‌کند و جایگاه آن را به عنوان یک بازیگر استراتژیک و چندوجهی تثبیت می‌نماید.

۶- نتیجه گیری

منطقه ژئوپلیتیک خاورمیانه، به عنوان یکی از راهبردی‌ترین مناطق جهان، به صورت پیوسته شاهد منازعات و کنشگری‌های قدرت در مقیاس‌های گوناگون است. این وضعیت موجب شده است تا بازیگران متعددی از سطح محلی تا تراز جهانی، بر پایه اهداف و منافع تعریف‌شده خود، در این منطقه به نقش‌آفرینی بپردازند. در این میان، کشور لبنان به واسطه برخورداری از شرایط ویژه جغرافیایی، اجتماعی و ژئوپلیتیکی، همواره از وزن و اعتبار خاصی برای بازیگران و نحوه نقش‌آفرینی آن‌ها برخوردار بوده است. موقعیت برتر ژئواستراتژیک لبنان و جایگاه آن به عنوان نقطه کانونی اتصال و تقابل با رژیم صهیونیستی، اهمیت آن را برای جهان اسلام و به ویژه برای محور مقاومت دوچندان کرده است.

برآیند یافته‌های این پژوهش، که مبتنی بر تحلیل‌های کتابخانه‌ای و میدانی استوار است، موفقیت قابل توجه جنبش حزب‌الله را در دو حوزه اصلی به تصویر می‌کشد: نخست، در عرصه رقابت‌های ژئوپلیتیکی با رژیم صهیونیستی و دوم، در ایفای نقشی محوری و تعیین‌کننده در جبهه مقاومت. رژیم صهیونیستی به صورت تاریخی کوشیده است تا از طریق تجاوز نظامی به خاک لبنان و ایجاد تفرقه داخلی، مانع از شکل‌گیری یک جبهه یکپارچه در برابر خود شود. با این حال، ظهور حزب‌الله این معادلات را به صورت بنیادین دگرگون ساخت و اهداف رژیم صهیونیستی را با چالشی جدی مواجه کرد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که حزب‌الله با جلب حمایت داخلی و ایستادگی قدرتمندانه در برابر زیاده‌خواهی‌های رژیم صهیونیستی ، توانسته است عملکردی موفقیت‌آمیز در این رقابت ژئوپلیتیکی داشته باشد. این موفقیت، در پاسخ به پرسش اول پژوهش، از طریق یک پیمایش میدانی با حضور نخبگان و متخصصان دانشگاهی به اثبات رسیده است؛ به گونه‌ای که از مجموع ۱۵ مؤلفه معرف نقش و عملکرد حزب‌الله در تقابل با رژیم صهیونیستی ، صحت ۱۴ مؤلفه از طریق آزمون **T-test** مورد تصدیق قرار گرفت. این مؤلفه‌های کلیدی شامل مواردی چون «ایجاد و تقویت بازدارندگی»، «کاهش ضریب امنیت نظامی رژیم صهیونیستی»، «درهم شکستن هیبت نظامی رژیم صهیونیستی نزد افکار عمومی لبنان و ملت‌های عرب»، «احقاق حقوق ملت لبنان در مناقشات مرزی مانند

منابع گازی مدیترانه» و «ارتقاء وزن ژئوپلیتیکی لبنان در برابر رژیم صهیونیستی» است. از این رو، می‌توان چنین استنباط کرد که حزب‌الله به صورتی موفق در راستای تحقق حقوق ملت لبنان عمل کرده است.

در بخش دوم تحقیق، به بررسی نقش و جایگاه حزب‌الله در محور مقاومت پرداخته شد؛ محوری که به مثابه مجموعه‌ای از بازیگران فعال و ایدئولوژیک برای حمایت از مظلومان و مبارزه با ستم شکل گرفته است. نتایج به دست آمده به وضوح نشان می‌دهد که حزب‌الله صرفاً یک عضو عادی نیست، بلکه به عنوان «نقطه پیکان» و عنصری برجسته در این محور شناخته می‌شود و از جایگاهی ممتاز برخوردار است. این نقش برجسته نیز در یافته‌های میدانی و در پاسخ به پرسش دوم پژوهش، به صورت کمّی سنجیده و تأیید شده است. متخصصان و کارشناسان شرکت‌کننده در پیمایش، هر ۱۰ مؤلفه‌ای را که برای سنجش جایگاه حزب‌الله در محور مقاومت طراحی شده بود، به طور کامل تأیید کردند. این تأیید قاطع، بیانگر آن است که حزب‌الله کارکردهای حیاتی و کلیدی در این جبهه ایفا می‌کند. از مهم‌ترین این کارکردها که مورد تأیید نخبگان قرار گرفت، می‌توان به «نقش حزب‌الله در پیوند دادن بازیگران محور مقاومت (ایران، عراق، فلسطین، سوریه و...)»، «تقویت قدرت نظامی گروه‌های فلسطینی»، «نقش‌آفرینی به عنوان خط مقدم جبهه مقاومت»، «افزایش قدرت بازدارندگی و ضریب امنیت محور مقاومت» و نهایتاً «افزایش وزن ژئوپلیتیک کل محور مقاومت در تقابل با رژیم صهیونیستی» اشاره کرد. این یافته‌ها در کلیت خود، جایگاه حزب‌الله را به عنوان یک بازیگر فروملی با مقیاس تأثیرگذاری منطقه‌ای و جهانی تثبیت می‌کند که هم در مسیر تأمین منافع ملی لبنان و هم در راستای پیشبرد اهداف استراتژیک جبهه مقاومت، کارکردی منحصر به فرد و سرنوشت‌ساز ایفا می‌نماید.

قدردانی: این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیای سیاسی با عنوان « تحلیل ژئوپلیتیکی نقش و کارکرد حزب الله لبنان » در دانشگاه فردوسی مشهد است و نگارندگان وظیفه خود می دانند از حمایت های مادی و معنوی معاونت پژوهشی دانشگاه قدردانی نمایند.

فهرست منابع:

ارتگلی فراهانی،اسماعیل،عطریان،فرامرز،روستایی حسین آبادی، یاسر،(۱۴۰۲)، نقش احزاب در توسعه سیاسی ایران با تأکید بر شایسته سالاری، جامعه شناسی سیاسی انقلاب اسلامی، دوره ۴،شماره ۲،صص ۲۹۶-۲۷۷

جان پرور، محسن (۱۴۰۳). ژئوپلیتیک برای همه. چاپ دوم. تهران: نشر انتخاب– .

حافظ¬نیا، محمدرضا (۱۳۹۶)، اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، انتشارات پاپلی یزدی، مشهد –

حافظ¬نیا، محمدرضا (۱۳۸۶)، تعریفی نو از ژئوپلیتیک، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی،سال ۱۵، شماره پیاپی ۵۸،صص ۸۸-۷۱ –

حافظ نیا، محمد رضا،احمدی پور، زهرا، قادری حاجت، مصطفی؛(۱۳۹۴)؛سیاست و فضا،مشهد: انتشارات پاپلی

حمیدی، سمیه و زنگنه، پیمان (۱۳۹۶). مقایسه تأثیر سیر تحول فکری- تشکیلاتی بر کنشگری حزب الله لبنان و اخوان المسلمین مصر. دوفصنامه دانش سیاسی. سال ۱۳. شماره ۲

درایسدل، آلاسدایر و جرالد اچ بلیک (۱۳۷۳)، «جغرافیای سیاسی خاورمیانه و شمال آفریقا»، ترجمه دره میرحیدر، تهران: انتشارات وزارت امور خارجه

درخشه، جلال و محمدی، علیرضا (۱۳۹۱). بررسی تاثیر تکلیف گرایی دینی انقلاب اسلامی ایران بر مقاومت اسلامی حزب الله لبنان. فصلنامه پژوهش های انقلاب اسلامی. دوره ۱. شماره۱

درخشه، جلال و بیگی، علیرضا (۱۳۹۵). کارآمدی حزب الله لبنان در دستیابی به مقبولیت اجتماعی و مشروعیت سیاسی. فصلنامه پژوهش های سیاسی جهان اسلام. سال شش. شماره ۴

زرقانی، سید هادی،(۱۴۰۱)، ژئوپلیتیک مواد مخدر، تهران: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی امین

سرخیل، بهنام (۱۳۸۷). حزب الله پیروز. چاپ اول. تهران: دفتر برنامه ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

سلطانی¬نژاد، احمد (۱۳۸۵). عوامل ژئوپلیتیکی موثر بر شکل گیری سیاست خارجی سوریه در بحران لبنان (۱۹۷۵-۱۹۹۰م). فصلنامه ژئوپلیتیک. دوره ۲. شماره ۲.

عراقی، عبدالله (۱۳۹۴). نقش حزب الله در امنیت منطقه ی غرب آسیا (خاورمیانه) با تأکید بر حمایت و پشتیبانی جمهوری اسلامی ایران. مجله سیاست دفاعی. سال ۲۴. شماره ۹۳

عطائی، فرهاد و بیات، محسن (۱۳۸۹). خلع سلاح حزب الله و بحران سیاسی در لبنان. فصلنامه سیاست. دوره ۴۰. شماره ۱

فرزانه پور، حسین و زنگنه، پیمان (۱۳۹۳). مناسبات حزب الله و دولت های لبنان، با نگاهی به شکل گیری و سیر تحول حزب الله. پژوهشنامه علوم سیاسی. سال ۹. شماره ۳

حمیدی راوری، جواد و همکاران (۱۴۰۱). تحلیل نقش حزب الله لبنان در اهداف منطقه ای جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر جنگ داخلی سوریه. مجله پژوهش های جغرافیای سیاسی. سال ۷. شماره ۲

فغانی، حجت الله. (۱۳۷۸). ابعاد سیاسی- امنیتی بحران آب در خاورمیانه عربی و آینده مذاکرات صلح اعراب و اسرائیل. تهران. انتشارات مطالعات سیاسی و بین المللی

قاسم، شیخ نعیم (۱۳۸۷). حزب الله لبنان خط و مشی گذشته و آینده آن. ترجمه محمدمهدی شریعتمدار. تهران: نشر اطلاعات

قاسمی، علی پاشا (۱۳۹۰). بررسی عوامل موثر بر تهاجم نظامی رژیم صهیونیستی. فصلنامه مطالعات فلسطین. دوره جدید. شماره ۱۲

قاسمی، فرهاد و سید جواد صالحی، (۱۳۸۷)، نگرشی تئوریک بر خلیج فارس و مسائل آن، انتشارات مرکز پژوهش های علمی و مطالعات استراتژیک خاورمیانه، چاپ اول

کاویانی راد، مراد (۱۳۹۴). رویکردی نو به در بازتعریف جغرافیای سیاسی. فصلنامه پژوهش¬های جغرافیای انسانی. دوره ۴۷. شماره ۳

کمالیان، محسن و رنجبرکرمانی، علی اکبر (۱۳۸۶). عزت شیعه. تهران: نشر صحیفه خرد

متقی، افشین و همکاران (۱۳۹۹). تبیین نسبت موقعیت راهبردی هوایی و وزن ژئوپلیتیک (مطالعه موردی: ایران). فصلنامه علمی- پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای). سال ۱۰. شماره ۴

معصومی، داود (۱۳۹۳). تأثیر موقعیت ژئوپلیتیک ایران در حمایت از جنبش حزب الله لبنان. فصلنامه مدیرتی و پژوهش های دفاعی دانشکده و پژوهشکده دفاعی (دافوس). سال ۱۳. شماره ۷۷

مجتهد زاده، پیروز،(۱۴۰۳)،جغرافیای سیاسی و سیاست جغرافیایی،چاپ یازدهم،تهران:سمت

یاوری، فرامرز. (۱۳۸۱). شناسایی کشورهای آسیا. تهران. انتشارات گیتاشناسی

یوسفی، حسین (۱۳۹۹). چرخش¬های سیاست منطقه ای رژیم صهیونیستی بعد از بیداری اسلامی (۲۰۱۱). پایان نامه کارشناسی ارشد مطالعات منطقه¬ای. به راهنمایی مجتبی عبدخدایی. دانشگاه علامه طباطبائی. تهران .

Okur, Mehmet Akif, ٢٠١٤, "Classical Texts of the Geopolitics and the "Heart of Eurasia"". Ege Universities Turk Dunyasi Incelemeleri Dergisi, ١٤ (٢).

Bienkowski, P., & Alan Ralph, M. (٢٠٠٠). Dictionary of the ancient Near East. University of Pennsylvania Press. p. ١٧٨. ISBN ٩٧٨-٠٠-٨١٢٢-٣٥٥٧٩